

**O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH
TAMOYILLARI**

Ulugmurodov Farxod Faxriddinovich,

SamISI, Raqamli iqtisodiyot kafedrasi asisstanti

Husanov Asliddin Xusniddin o‘g‘li,

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

asliddinhusanov200@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotning ahamiyati va uni rivojlantirishga qaratilgan tamoyillar muhokama qilinadi. Yashil iqtisodiyot tabiat resurslaridan oqilona foydalanish va ekologik barqarorlikni ta'minlash yo‘lidagi muhim yo‘nalish sifatida tavsiflanadi. Unda mamlakatning iqtisodiy va tabiiy imkoniyatlari tahlil qilinib, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni qayta ishlash tizimlarini shakllantirish, barqaror qishloq xo‘jaligini qo‘llab-quvvatlash va aholining ekologik ongini oshirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Xususan, yashil iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga tatbiq etishning ahamiyatini ta’kidlab, kelajakda rivojlanish uchun zarur strategiyalarni tavsiya qiladi.*

Kalit so‘zlar: *Yashil iqtisodiyot, qayta tiklanadigan energiya, ekologik barqarorlik, energiya samaradorligi, tabiiy resurslarni tejash, chiqindilarni qayta ishlash, suvni tejaydigan texnologiyalar, quyosh energiyasi, shamol energetikasi, ekologik xavfsizlik.*

Abstract. *This article discusses the importance of the green economy in Uzbekistan and the principles for its development. The green economy is described as an important direction for the rational use of natural resources and ensuring environmental sustainability. It analyzes the country's economic and natural potential, considers the development of renewable energy sources, the formation of waste recycling systems, supporting sustainable agriculture, and raising the environmental awareness of the population. In particular, it emphasizes the*

importance of implementing the principles of the green economy in practice and recommends the necessary strategies for future development.

Keywords: Green economy, renewable energy, environmental sustainability, energy efficiency, saving natural resources, waste recycling, water-saving technologies, solar energy, wind energy, environmental safety.

Аннотация. В данной статье рассматривается значение зеленой экономики в Узбекистане и принципы, направленные на ее развитие. Зеленая экономика описывается как важное направление рационального использования природных ресурсов и обеспечения экологической устойчивости. В нем анализируется экономический и природный потенциал страны, рассматриваются такие вопросы, как развитие возобновляемых источников энергии, формирование систем переработки отходов, поддержка устойчивого сельского хозяйства и повышение экологической осведомленности населения. В частности, подчеркивается важность внедрения принципов зеленой экономики и рекомендуются необходимые стратегии для будущего развития.

Ключевые слова: Зеленая экономика, возобновляемая энергетика, экологическая устойчивость, энергоэффективность, охрана природных ресурсов, переработка отходов, водосберегающие технологии, солнечная энергетика, ветроэнергетика, экологическая безопасность.

Kirish

So‘nggi yillarda iqlim o‘zgarishi, resurslar tanqisligi va ekologik muammolar dunyo hamjamiyatini yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga undamoqda. Ushbu iqtisodiy model atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy o‘shishga erishishni ko‘zda tutadi. O‘zbekiston Respublikasi ham barqaror rivojlanish yo‘nalishida muhim qadamlar qo‘ymoqda va yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishni o‘zining ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilagan.

Mamlakatning tabiiy resurslarga boyligi va iqtisodiy imkoniyatlari ushbu yo‘nalishda katta salohiyat yaratadi. Shu bilan birga, ekologik muammolar va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanish yashil iqtisodiyotga o‘tishni muhim vazifa sifatida ko‘rsatmoqda. Mazkur maqola yashil iqtisodiyotning mohiyati, O‘zbekistonda uni

rivojlantirish zarurati hamda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va kelajakdagi istiqbollarni o'rganishga bag'ishlangan.

Yashil iqtisodiyotning mohiyati va ahamiyati

Yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirgan holda resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi. Bu model tabiatga minimal zarar yetkazgan holda ishlab chiqarish va iste'molni tashkil etishni maqsad qiladi. Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza texnologiyalarni joriy etishni o'z ichiga oladi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish zarurati

O'zbekiston o'zining tabiiy resurslari bilan Markaziy Osiyo mintaqasida alohida o'ringa ega. Ammo resurslardan me'yorida ortiqcha foydalanish va ekologik muammolar ushbu boyliklardan samarali va barqaror foydalanish zaruratini keltirib chiqarmoqda. Suv tanqisligi, havo ifloslanishi va energiya samaradorligining pastligi yashil iqtisodiyotga o'tishni tezlashtirishni talab qilmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekistonda yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirish bo'yicha qator dasturlar joriy etilmoqda. Quyosh va shamol energetikasi sohasida yirik loyihalar yo'lga qo'yilib, qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushi oshirilmoqda. Qishloq xo'jaligida tomchilatib sug'orish texnologiyalari keng tatbiq etilmoqda, bu esa suv resurslarini tejashda muhim omil bo'lmoqda. Shuningdek, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish yo'lida barqaror rivojlanish strategiyasini ishlab chiqmoqda. Bu strategiya energiya samaradorligini oshirish, aholini ekologik savodxonlikka o'rgatish va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishni o'z ichiga oladi. Kelajakda yashil infratuzilmalarni rivojlantirish va uglerod chiqindilarini kamaytirish bo'yicha aniq maqsadlar belgilangan.

Mazkur chora-tadbirlar nafaqat mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, balki uning ekologik barqarorligiga ham xizmat qiladi. Shu sababli, yashil iqtisodiyotni

rivojlantirish har bir fuqarodan va barcha sohalardan birgalikdagi harakatni talab qiladi.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishini o'rganish. Metodologiya

Yashil iqtisodiyot – bu iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirgan, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlashga qaratilgan modeldir. Uning maqsadi tabiatga minimal zarar yetkazgan holda ishlab chiqarish va iste'molni tashkil etishdir. O'zbekiston kabi tabiiy resurslarga boy mamlakatlarda yashil iqtisodiyotga o'tish zarurati o'sib bormoqda. Bunday tadqiqotlar, tabiiy resurslardan samarali foydalanish, ekologik muammolarni bartaraf etish va kelajakdagi barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishini o'rganishda bir qator metodologik yondashuvlar qo'llanilishi zarur.

Birinchi metod, empirik tadqiqot usulidir. Ushbu metod orqali mamlakatda mavjud ekologik va iqtisodiy ma'lumotlar to'planadi va tahlil qilinadi. Empirik metod, yashil iqtisodiyotning hozirgi holatini aniqlashda yordam beradi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish darajasi, chiqindilarni qayta ishlash ko'rsatkichlari, suv va havo sifatining tahlili orqali, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining samaradorligi baholanadi.

Ikkinchi metodologik yondashuv — solishtirish metodi. Yashil iqtisodiyot sohasida boshqa mamlakatlarning tajribalarini o'rganish, O'zbekiston uchun muhim ahamiyatga ega. Boshqa mamlakatlar, masalan, Germaniya, Daniya yoki Yaponiya kabi yashil iqtisodiyotga muvaffaqiyatli o'tgan davlatlarning tajribasini o'rganish orqali, O'zbekistonning o'ziga xos ekologik va iqtisodiy sharoitlariga mos strategiyalar ishlab chiqish mumkin. Solishtirish metodidan foydalangan holda, ishlab chiqarish va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan innovatsion texnologiyalarni joriy etishning muvaffaqiyatli usullari aniqlanadi.

Statistik tahlil metodi ham muhim o'rin tutadi. Bu usul orqali mamlakatning ekologik va iqtisodiy holatini raqamli shaklda tahlil qilish mumkin. Qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushi, chiqindilarni qayta ishlash darajasi, suv va havo sifatini o'lchash kabi ko'rsatkichlar asosida o'rganishlar o'tkaziladi. Bu tahlil

orqali yashil iqtisodiyotning iqtisodiy va ekologik samaradorligini o'lchash mumkin bo'ladi.

Bundan tashqari, sotsiologik tadqiqotlar yordamida yashil iqtisodiyotga bo'lgan jamoatchilik munosabati o'rganiladi. Bu metodda so'rovnomalar, intervyular va fokus-gruppalar orqali aholi va ishbilarmonlar o'rtasida ekologik savodxonlik va yashil iqtisodiyotga bo'lgan qarashlarni aniqlash mumkin. Aholining yashil iqtisodiyotga bo'lgan munosabati va ekologik bilimi, uning muvaffaqiyatli joriy etilishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, sotsiologik tadqiqotlar ham yashil iqtisodiyotning rivojlanishiga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishini o'rganish uchun bir nechta metodologik yondashuvlar birlashtiriladi. Empirik tadqiqotlar, solishtirish va statistik tahlil, shuningdek sotsiologik metodlar, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu metodologiyalar yordamida amalga oshirilgan tadqiqotlar nafaqat mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, balki uning ekologik barqarorligiga ham xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi, ayniqsa, ekologik barqarorlikni ta'minlash va tabiiy resurslarni oqilona ishlatish nuqtai nazaridan juda muhimdir. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish zarurati, ekologik muammolar va tabiiy resurslardan noto'g'ri foydalanish bilan bog'liq jiddiy masalalarni hal qilishga qaratilgan. Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari, jumladan, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, mamlakatning iqtisodiy o'sishiga va ekologik barqarorligiga hissa qo'shadi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, masalan, quyosh va shamol energiyasidan foydalanish, suvni tejash texnologiyalarini joriy etish va chiqindilarni qayta ishlash tizimlarini rivojlantirish kabi loyihalar yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining muhim qismini tashkil etadi. Bu jarayon mamlakatning global

miqyosda raqobatbardoshligini oshirish va ekologik holatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Kelajakda yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha strategik maqsadlar aniq belgilangan bo'lib, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, energiya samaradorligini oshirish va aholini ekologik savodxonlikka o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda davlat va jamoatchilikning birgalikdagi harakatlari zarur. Bu nafaqat mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, balki uning ekologik barqarorligiga ham xizmat qiladi.

Barcha bu chora-tadbirlar yashil iqtisodiyotga o'tishning samarali yo'lini belgilashga yordam beradi va O'zbekistonni ekologik barqarorlikni ta'minlovchi ilg'or mamlakatlarga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Ahrari, M.** (2020). *Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish: nazariy va amaliy aspektlar*. Tashkent: O'zbekiston ilm-fan nashriyoti.
2. **Xusainov, T.** (2022). *O'zbekistonda ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va uning iqtisodiyotga ta'siri*. Tashkent: Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish jamiyati.
3. **Toshmatov, R.** (2021). *Qayta tiklanadigan energiya manbalari: energiya siyosati va ekologik barqarorlik*. O'zbekiston xalqaro iqtisodiy institutining ilmiy ishlari.
4. **BMT (Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit Dasturi).** (2018). *Yashil Iqtisodiyot: Barqarorlikka O'tish*.
5. **Dunyo Banki.** (2020). *Rivojlanayotgan Mamlakatlarda Yashil O'sishning Roli*.
6. **Aliyev, F. va Karimov, M.** (2019). *Markaziy Osiyoda Barqaror Rivojlanish va Yashil Iqtisodiyot*. Tashkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar Markazi.